

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT ASSOCIATED WITH TRADITIONAL CRAFT VILLAGES IN THE MOUNTAINOUS AREAS OF THANH HOA PROVINCE

Vu Van Tuyen

Thanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism

Email: vuvantuyen@dvttdt.edu.vn

Received: 10/7/2025

Reviewed: 12/7/2025

Revised: 15/7/2025

Accepted: 24/10/2025

Released: 31/10/2025

DOI: <https://doi.org/10.55988/2588-1264/297>

Thanh Hoa province, especially its mountainous regions, possesses diverse and rich cultural traditions with distinctive values. Beyond majestic landscapes, the area is home to many traditional craft villages tied to the livelihoods of ethnic minorities. Developing sustainable tourism in tandem with conserving and promoting the cultural values of these villages has become a key strategy for regional socio-economic development. This study analyzes sustainable tourism development in mountainous Thanh Hóa, clarifies the role of traditional-village management in safeguarding and enhancing local cultural values, identifies management and development challenges, and proposes solutions aimed at sustainable tourism, improved quality of life, and protection of traditional crafts.

Keywords: Cultural conservation; Sustainable tourism; Mountainous area; Traditional craft villages; Village management.

1. Giới thiệu

Tỉnh Thanh Hóa, nằm ở miền Bắc Việt Nam, nổi bật với sự đa dạng sinh thái và văn hóa, đặc biệt là khu vực miền núi nơi sinh sống của các dân tộc thiểu số như Thái, Mường, H'Mông, Dao, Thổ, Khơ mú. Các giá trị văn hóa độc đáo, phong tục tập quán và các làng nghề truyền thống đã tạo nên một diện mạo văn hóa phong phú, hấp dẫn du khách trong và ngoài nước. Trong những năm gần đây, phát triển du lịch bền vững gắn liền với bảo tồn các giá trị văn hóa và làng nghề truyền thống đã trở thành chiến lược quan trọng của Thanh Hóa [8]. Du lịch bền vững không chỉ thúc đẩy phát triển kinh tế mà còn bảo vệ, gìn giữ những giá trị văn hóa đặc trưng và nâng cao chất lượng sống cho cộng đồng địa phương. Đồng thời, việc phát triển du lịch cũng giúp tạo cơ hội việc làm và bảo tồn nghề thủ công truyền thống [3,9]. Mặc dù khu vực miền núi Thanh Hóa sở hữu tiềm năng lớn về du lịch và các làng nghề truyền thống, nhưng việc khai thác vẫn chưa tương xứng với tiềm năng. Nghiên cứu nhằm phân tích quá trình phát triển du lịch bền vững tại khu vực này, đặc biệt là sự kết hợp hài hòa giữa phát triển du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa, trong đó việc duy trì và phát huy các làng nghề truyền thống đóng vai trò quan trọng.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Nghiên cứu về du lịch làng nghề truyền thống nhận được sự quan tâm từ nhiều tác giả, đặc biệt trong bối cảnh phát triển du lịch bền vững. Bùi Thị Hải Yến (2010) trong Quy hoạch du lịch nhấn mạnh việc quy hoạch du lịch phải kết hợp với bảo tồn giá trị văn hóa, trong đó có các làng nghề truyền thống. Nghiên cứu chỉ ra rằng du lịch làng nghề, khi được quản lý đúng cách, có thể bảo tồn di sản văn hóa và tạo ra cơ hội kinh tế bền vững cho cộng đồng [1].

Hoàng Văn Châu, Phạm Thị Hồng Yến, và Lê Thị Thu Hà (2007) trong Làng nghề du lịch Việt Nam cũng chỉ ra rằng du lịch gắn với các làng nghề truyền thống giúp tạo thu nhập

ổn định cho cộng đồng, bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa. Du lịch làng nghề không chỉ giúp gia tăng giá trị sản phẩm thủ công mà còn thúc đẩy giao lưu văn hóa và tạo cơ hội cho cộng đồng tham gia trực tiếp vào các hoạt động du lịch [3].

Mai Thế Hồn (2003) trong Phát triển làng nghề truyền thống nhấn mạnh rằng quá trình công nghiệp hóa không làm mất đi các giá trị truyền thống mà có thể là cơ hội cho sự phát triển bền vững của làng nghề nếu áp dụng các chiến lược phát triển phù hợp. Ông cho rằng việc kết hợp công nghệ và du lịch có thể tăng giá trị sản phẩm và nâng cao khả năng cạnh tranh của các sản phẩm thủ công truyền thống [4].

Mặc dù khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa có tiềm năng lớn về tài nguyên du lịch, đặc biệt là các làng nghề truyền thống và cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ, nhưng sự phát triển du lịch tại khu vực này chưa thực sự tương xứng với tiềm năng [12,13,15]. Việc triển khai các chính sách phát triển du lịch chưa được đồng bộ, với một trong những vấn đề chính là thiếu sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan nhà nước và cộng đồng dân cư.

Các nghiên cứu đều khẳng định rằng để du lịch làng nghề truyền thống phát triển bền vững ở khu vực miền núi Thanh Hóa, cần cải thiện công tác quy hoạch, phát triển sản phẩm du lịch gắn với bảo tồn nghề truyền thống, và tăng cường sự phối hợp giữa các cơ quan nhà nước, cộng đồng dân cư và các tổ chức liên quan [5].

3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính và định lượng kết hợp cùng với khảo sát thực địa, phỏng vấn sâu với các chủ làng nghề, chính quyền địa phương và du khách sẽ giúp thu thập thông tin về thực trạng quản lý làng nghề và tác động của du lịch đối với sự phát triển làng nghề truyền thống. Ngoài ra, phương pháp phân tích tài liệu từ các báo cáo phát triển du lịch của chính quyền địa phương cũng sẽ được sử dụng để hỗ trợ phân tích.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thực trạng phát triển du lịch gắn với quản lý làng nghề truyền thống

4.1.1. Quản lý làng nghề truyền thống

Công tác quản lý các làng nghề truyền thống tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa hiện nay vẫn còn gặp nhiều khó khăn và hạn chế, mặc dù chính quyền địa phương đã có những nỗ lực trong việc phát triển các nghề thủ công truyền thống. Mặc dù các chính sách hỗ trợ làng nghề đã được ban hành, nhưng việc triển khai các chính sách này chưa thực sự hiệu quả. Sự thiếu đồng bộ trong công tác quản lý là một trong những nguyên nhân chính gây ra tình trạng trên.

Các cơ quan có trách nhiệm quản lý liên quan đến làng nghề, như Sở Công Thương, Sở Nông nghiệp và Môi trường, và Sở Giáo dục và Đào tạo, đều chưa thực sự phối hợp hiệu quả để đảm bảo sự phát triển bền vững của các làng nghề truyền thống. Mỗi cơ quan có vai trò riêng biệt trong việc quản lý các hoạt động liên quan đến làng nghề, từ phát triển sản xuất, bảo vệ môi trường đến đào tạo nghề, nhưng sự phối hợp giữa các cơ quan này còn thiếu chặt chẽ, dẫn đến những vấn đề trong công tác triển khai chính sách và chiến lược phát triển.

Bảng 1: Đánh giá sự phối hợp giữa các cơ quan chức năng trong quản lý làng nghề truyền thống

Cơ quan/ Sở ban ngành	Nhiệm vụ liên quan đến làng nghề	Đánh giá sự phối hợp	Những vấn đề còn tồn tại
Sở Công thương	Quản lý các hoạt động sản xuất tiểu thủ công nghiệp, phát triển sản phẩm làng nghề.	Phối hợp tốt với các cơ quan liên quan.	Thiếu chiến lược phát triển sản phẩm làng nghề bền vững.
Sở Nông nghiệp và Môi trường	Quản lý tài nguyên đất đai, nước, môi trường trong khu vực làng nghề.	Phối hợp hạn chế, thiếu kiểm soát chặt chẽ.	Vấn đề ô nhiễm môi trường tại các làng nghề chưa được xử lý.
Sở Giáo dục và Đào tạo	Đào tạo nghề, tạo việc làm cho lao động địa phương.	Phối hợp chưa chặt chẽ với các cơ quan phát triển nghề.	Thiếu nguồn nhân lực có tay nghề cao trong làng nghề.

[Nguồn: Kết quả điều tra của tác giả]

Sở Công Thương có nhiệm vụ phát triển các sản phẩm làng nghề, tuy nhiên, các hoạt động này chưa được kết hợp chặt chẽ với các chiến lược phát triển du lịch bền vững. Việc phát triển sản phẩm làng nghề vẫn chưa được đánh giá và triển khai hiệu quả, thiếu sự đầu tư về nghiên cứu và phát triển sản phẩm mới phù hợp với nhu cầu thị trường và du khách. Trong khi đó, Sở Nông nghiệp và Môi trường có vai trò quản lý các vấn đề liên quan đến tài nguyên và môi trường trong khu vực làng nghề, nhưng công tác kiểm soát ô nhiễm và bảo vệ môi trường tại các làng nghề vẫn chưa được chú trọng đúng mức. Các vấn đề như xử lý chất thải và ô nhiễm từ các làng nghề vẫn còn tồn tại và chưa được giải quyết hiệu quả.

Sở Giáo dục và Đào tạo có trách nhiệm đào tạo nghề và tạo việc làm cho lao động địa phương, nhưng công tác đào tạo nghề cho người dân trong các làng nghề truyền thống vẫn chưa đạt được kết quả như mong đợi. Việc thiếu hụt lao động có tay nghề cao trong các làng nghề truyền thống đã ảnh hưởng đến chất lượng sản phẩm và giảm khả năng cạnh tranh trên thị trường, đặc biệt là trong bối cảnh du lịch phát triển mạnh mẽ.

Mặc dù các cơ quan chức năng đã có các chính sách hỗ trợ, nhưng việc bảo tồn các nghề thủ công truyền thống chưa được chú trọng đúng mức. Sự thiếu đồng bộ trong công tác quản lý, cùng với sự thiếu phối hợp giữa các cơ quan, đã khiến cho công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa từ nghề thủ công truyền thống chưa thực sự hiệu quả. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến sự phát triển bền vững của các làng nghề tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa.

4.1.2. Ảnh hưởng của du lịch đến làng nghề truyền thống

Du lịch đã có những đóng góp đáng kể trong việc nâng cao giá trị các sản phẩm làng nghề truyền thống ở khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa, đặc biệt là đối với các sản phẩm thủ công như thổ cẩm, rượu cần và mây tre đan. Sự gia tăng lượng khách du lịch đã tạo ra một thị trường tiêu thụ rộng lớn hơn cho các sản phẩm này, đồng thời khuyến khích người dân địa phương duy trì và phát triển nghề truyền thống, giúp tăng thu nhập cho cộng đồng và nâng cao chất lượng cuộc sống. Đặc biệt, các sản phẩm thổ cẩm, rượu cần và mây tre đan không chỉ là những sản phẩm thủ công mỹ nghệ mà còn chứa đựng giá trị văn hóa, gắn liền với bản sắc dân tộc, vì vậy sự phát triển của du lịch đã góp phần làm phong phú thêm sự đa dạng văn hóa của khu vực.

Tuy nhiên, phát triển du lịch nhanh chóng cũng đã mang đến những áp lực không nhỏ đối với các làng nghề truyền thống. Một mặt, du lịch đã tạo ra một thị trường tiêu thụ lớn, mặt khác, sự gia tăng nhu cầu đối với các sản phẩm làng nghề cũng đã dẫn đến việc sản xuất bị thương mại hóa. Các nghệ nhân, vốn dĩ đã quen với quy trình sản xuất thủ công truyền thống, buộc phải thay đổi phương thức sản xuất để đáp ứng nhu cầu ngày càng cao từ thị trường du lịch. Điều này đôi khi dẫn đến việc mất đi tính độc đáo và giá trị truyền thống của sản phẩm.

Cụ thể, với sản xuất thổ cẩm, quá trình dẹt tay thủ công dần bị thay thế bởi việc sử dụng máy móc để đáp ứng nhu cầu số lượng lớn của du khách. Điều này không chỉ làm giảm chất lượng của sản phẩm mà còn làm mất đi những yếu tố tinh tế, độc đáo vốn có trong từng sản phẩm dệt thổ cẩm truyền thống. Tương tự, với nghề ủ rượu cần, việc sản xuất rượu cần để phục vụ du lịch đã làm thay đổi quy trình ủ rượu của người dân, đôi khi vì mục đích lợi nhuận mà chất lượng sản phẩm bị ảnh hưởng, giảm đi hương vị đặc trưng của rượu cần truyền thống. Bên cạnh đó, quá phụ thuộc vào thị trường du lịch cũng khiến cho các sản phẩm làng nghề trở nên dễ bị thương mại hóa, làm mất đi sự giá trị văn hóa, tinh thần vốn có trong mỗi sản phẩm. Nếu không có sự kiểm soát và quản lý hợp lý, các làng nghề truyền thống có thể gặp phải tình trạng sản xuất ồ ạt để đáp ứng nhu cầu thị trường, từ đó dẫn đến việc làm giảm giá trị của nghề thủ công truyền thống và không duy trì được những yếu tố độc đáo cần có.

Bảng 2: Ảnh hưởng của du lịch đối với các sản phẩm làng nghề truyền thống tại khu vực miền núi Thanh Hóa

Sản phẩm làng nghề	Ảnh hưởng tích cực của du lịch	Ảnh hưởng tiêu cực của du lịch
Thổ cẩm	Tạo thị trường tiêu thụ rộng lớn, giúp người dân duy trì nghề.	Quá trình sản xuất thủ công bị thay thế bằng máy móc, giảm chất lượng và tính độc đáo.
Rượu cần	Tăng trưởng trong nhu cầu tiêu thụ, nâng cao thu nhập người dân.	Quy trình sản xuất thay đổi để đáp ứng nhu cầu số lượng lớn, ảnh hưởng đến chất lượng.
Mây tre đan	Tạo cơ hội phát triển nghề và nâng cao giá trị sản phẩm.	Sản phẩm dễ bị thương mại hóa, làm mất đi tính chất thủ công và tinh tế.

[Nguồn: Kết quả điều tra của tác giả]

4.1.3. Cơ sở hạ tầng du lịch

Mặc dù khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa sở hữu nhiều tiềm năng du lịch phong phú, đặc biệt là các điểm du lịch sinh thái độc đáo và các làng nghề truyền thống, nhưng cơ sở hạ tầng du lịch ở đây vẫn còn yếu kém. Các điểm du lịch sinh thái như thác Dền Long, thác Muôn hay khu vực Pù Luông, mặc dù có vẻ đẹp tự nhiên hùng vĩ, nhưng chưa được đầu tư và phát triển đầy đủ để đáp ứng nhu cầu của du khách. Các dịch vụ đi kèm, như cơ sở lưu trú, hệ thống giao thông và các tiện ích phục vụ du lịch, vẫn còn thiếu thốn và chưa đồng bộ.

Bảng 3: Tình hình cơ sở hạ tầng du lịch tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa

Hạng mục	Tình trạng hiện tại	Đánh giá
Cơ sở lưu trú	Thiếu cơ sở lưu trú chất lượng, chủ yếu là nhà nghỉ nhỏ.	Không đáp ứng được nhu cầu của khách quốc tế, đặc biệt là khách cao cấp.
Giao thông	Hệ thống giao thông khó tiếp cận, đường nhỏ và hẹp.	Ảnh hưởng đến khả năng tiếp cận các điểm du lịch, đặc biệt trong mùa mưa.
Điểm du lịch sinh thái	Một số điểm du lịch sinh thái đẹp nhưng chưa được phát triển đầy đủ.	Còn thiếu các dịch vụ đi kèm và tiện ích phục vụ du khách.
Hệ thống dịch vụ	Dịch vụ du lịch còn hạn chế và thiếu đồng bộ.	Không đủ để đáp ứng nhu cầu của du khách quốc tế và du khách cao cấp.

[Nguồn: Kết quả điều tra của tác giả]

Một trong những vấn đề lớn nhất đối với du lịch khu vực miền núi Thanh Hóa là thiếu các cơ sở lưu trú chất lượng. Các cơ sở lưu trú hiện có chủ yếu là những nhà nghỉ nhỏ lẻ, với cơ sở vật chất hạn chế, không đáp ứng được nhu cầu ngày càng cao của du khách, đặc biệt là khách quốc tế. Du khách quốc tế thường đòi hỏi các tiêu chuẩn cao về tiện nghi, dịch vụ và an toàn, nhưng hiện tại, nhiều khu vực du lịch tại miền núi Thanh Hóa vẫn chưa có những khách sạn hoặc resort đạt tiêu chuẩn quốc tế. Điều này đã tạo ra một khoảng trống lớn trong việc thu hút các dòng khách cao cấp và làm giảm sức hấp dẫn của khu vực này đối với du lịch quốc tế.

Hệ thống giao thông tại các khu du lịch cũng là một yếu tố hạn chế lớn. Mặc dù một số tuyến đường lớn đã được cải thiện, nhưng các tuyến đường nhỏ dẫn vào các điểm du lịch sinh thái vẫn còn hẹp và khó đi, đặc biệt trong mùa mưa. Điều này làm cho việc tiếp cận các điểm du lịch trở nên khó khăn, ảnh hưởng trực tiếp đến sự phát triển của ngành du lịch. Việc thiếu sự kết nối đồng bộ giữa các tuyến giao thông, các điểm du lịch và các cơ sở dịch vụ đã tạo ra một số trở ngại lớn trong việc phát triển du lịch bền vững tại khu vực miền núi.

4.1.4. Nhận thức của cộng đồng về phát triển du lịch làng nghề

Cộng đồng dân cư tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa đã dần nhận thức được tầm quan trọng của du lịch đối với sự phát triển kinh tế địa phương. Du lịch không chỉ là một ngành kinh tế mũi nhọn có khả năng tạo ra thu nhập ổn định cho người dân, mà còn góp phần bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, đặc biệt là các làng nghề thủ công. Tuy nhiên, mặc dù nhận thức chung về tiềm năng và lợi ích của du lịch ngày càng cao, nhưng nhiều người dân vẫn còn thiếu các kiến thức và kỹ năng cần thiết để phục vụ khách du lịch, đặc biệt là du khách quốc tế.

Bảng 4: Tình hình đào tạo và nhận thức cộng đồng về phát triển du lịch làng nghề

Chỉ tiêu	Tình trạng hiện tại	Đánh giá
Nhận thức cộng đồng về du lịch	Cộng đồng nhận thức được tầm quan trọng của du lịch.	Nhận thức cao về lợi ích du lịch nhưng thiếu kiến thức chuyên môn.
Chương trình đào tạo du lịch	Các khóa đào tạo du lịch chưa được tổ chức rộng rãi.	Thiếu chương trình đào tạo về dịch vụ du lịch và kỹ năng phục vụ khách.
Kỹ năng phục vụ khách du lịch	Người dân còn thiếu kỹ năng giao tiếp và phục vụ khách.	Nguồn nhân lực thiếu kỹ năng chuyên môn, ảnh hưởng đến chất lượng dịch vụ.
Đào tạo về quản lý du lịch	Chưa có các khóa đào tạo về quản lý du lịch.	Việc quản lý du lịch tại cộng đồng còn lỏng lẻo và thiếu kiến thức chuyên sâu.

[Nguồn: Kết quả điều tra của tác giả]

Một trong những vấn đề lớn hiện nay là việc thiếu các chương trình đào tạo chuyên sâu về dịch vụ du lịch cho cộng đồng. Các khóa đào tạo về kỹ năng giao tiếp, cách thức phục vụ khách hàng, quản lý du lịch và bảo vệ môi trường du lịch vẫn chưa được tổ chức rộng rãi và chưa đến được với đông đảo người dân. Điều này dẫn đến tình trạng thiếu hụt nguồn nhân lực có trình độ trong ngành du lịch, đặc biệt là trong các lĩnh vực như hướng dẫn viên, quản lý dịch vụ du lịch và tiếp đón khách. Các nghệ nhân tại các làng nghề truyền thống, mặc dù có tay nghề cao, nhưng lại thiếu kỹ năng giao tiếp, quảng bá sản phẩm và phục vụ khách du lịch một cách chuyên nghiệp, làm giảm khả năng thu hút du khách.

Sự thiếu hụt các khóa đào tạo chuyên sâu cũng làm cho các cơ sở lưu trú và các dịch vụ du lịch tại địa phương chưa đáp ứng được các yêu cầu của du khách, đặc biệt là khách quốc tế. Hơn nữa, nhiều người dân chưa hiểu rõ về cách thức tổ chức các hoạt động du lịch bền vững, làm cho việc phát triển du lịch không đồng đều và thiếu tính bền vững. Do đó, để phát triển du lịch làng nghề một cách bền vững và hiệu quả, cần có các chương trình đào tạo, nâng cao nhận thức cộng đồng về các kỹ năng phục vụ du lịch, từ đó tạo ra một đội ngũ lao động có trình độ, sẵn sàng đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của du khách.

4.1.5. Các chính sách hỗ trợ

Các chính sách hỗ trợ phát triển du lịch và bảo tồn làng nghề truyền thống tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa hiện nay còn thiếu sự đồng bộ và chưa thực sự đi vào chiều sâu. Mặc dù chính quyền tỉnh đã nhận thức được tầm quan trọng của du lịch đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của khu vực, nhưng các chính sách hỗ trợ chưa được triển khai đầy đủ và hiệu quả, làm hạn chế khả năng phát triển bền vững của du lịch và các làng nghề truyền thống.

Các chính sách hỗ trợ về vốn vẫn còn nhiều hạn chế, chưa có những chương trình tín dụng ưu đãi hoặc quỹ hỗ trợ đủ lớn để giúp các doanh nghiệp và cộng đồng địa phương đầu tư phát triển các dịch vụ du lịch và cải tạo cơ sở hạ tầng. Việc thiếu vốn khiến cho các dự án phát triển du lịch và bảo tồn nghề truyền thống không thể triển khai đồng bộ, gây ảnh hưởng đến chất lượng các sản phẩm du lịch cũng như các sản phẩm làng nghề truyền thống.

Đối với công tác đào tạo nhân lực, mặc dù một số khóa đào tạo nghề đã được tổ chức, nhưng hầu hết vẫn còn thiếu tính chuyên sâu và chưa có sự kết nối rõ ràng với nhu cầu thực tế của ngành du lịch. Các chương trình đào tạo về kỹ năng phục vụ khách du lịch, quản lý du lịch, cũng như kỹ năng bảo vệ môi trường trong du lịch còn hạn chế, chưa đáp ứng được yêu cầu của một ngành công nghiệp đang phát triển mạnh mẽ. Điều này làm cho nguồn nhân lực trong ngành du lịch còn thiếu hụt và thiếu chất lượng, không đủ khả năng đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của du khách.

Về công tác bảo vệ môi trường, các chính sách và biện pháp bảo vệ môi trường tại các làng nghề truyền thống chưa được thực hiện nghiêm túc và đồng bộ. Một số làng nghề vẫn đang gặp phải tình trạng ô nhiễm môi trường, đặc biệt là từ quá trình sản xuất và tiêu thụ các sản phẩm thủ công. Việc thiếu các chính sách bảo vệ môi trường, đặc biệt là trong bối cảnh du lịch phát triển, đã ảnh hưởng đến hình ảnh của các điểm đến du lịch sinh thái và làng nghề truyền thống.

Bảng 5: Đánh giá về các chính sách hỗ trợ phát triển du lịch và bảo tồn làng nghề truyền thống

Chỉ tiêu	Tình trạng hiện tại	Đánh giá
Chính sách hỗ trợ vốn	Thiếu các chương trình tín dụng ưu đãi và hỗ trợ vốn đầy đủ.	Các chính sách về vốn chưa đủ mạnh để phát triển du lịch và làng nghề.
Chính sách đào tạo nhân lực	Các khóa đào tạo còn thiếu tính chuyên sâu và đồng bộ.	Chưa đáp ứng nhu cầu về kỹ năng phục vụ du lịch và quản lý bền vững.
Chính sách bảo vệ môi trường	Chưa có biện pháp bảo vệ môi trường hiệu quả trong các làng nghề.	Các vấn đề về ô nhiễm chưa được giải quyết triệt để, ảnh hưởng đến du lịch.
Chính sách phát triển cơ sở hạ tầng	Thiếu đầu tư đồng bộ và lâu dài vào cơ sở hạ tầng du lịch.	Các công trình hạ tầng chưa đáp ứng được nhu cầu du lịch bền vững.

[Nguồn: Kết quả điều tra của tác giả]

Phát triển cơ sở hạ tầng du lịch cũng đang gặp phải nhiều khó khăn do thiếu sự đầu tư đồng bộ từ các chính sách hỗ trợ. Mặc dù các cơ sở hạ tầng cơ bản như hệ thống giao thông, cơ sở lưu trú và các dịch vụ đi kèm đã được chú trọng, nhưng vẫn còn thiếu những chương trình hỗ trợ cụ thể để nâng cấp hệ thống hạ tầng, từ đó đáp ứng tốt hơn nhu cầu của du khách.

4.2. Đánh giá chung

Các mặt tích cực được nhận diện bao gồm sự gia tăng thu nhập cho cộng đồng địa phương, việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của các làng nghề, và việc tạo ra các cơ hội kinh tế mới thông qua du lịch. Du lịch đã giúp mở rộng thị trường tiêu thụ các sản phẩm thủ công truyền thống như thổ cẩm, rượu cần và mây tre đan, đồng thời góp phần nâng cao ý thức bảo vệ môi trường và giá trị văn hóa địa phương.

Tuy nhiên, cũng tồn tại một số hạn chế cần được khắc phục để đảm bảo sự phát triển bền vững. Một trong những vấn đề lớn là sự thiếu đồng bộ trong công tác quản lý giữa các cơ quan chức năng và cộng đồng dân cư. Sự thiếu phối hợp giữa các cơ quan có liên quan đến việc phát triển du lịch và bảo vệ các giá trị văn hóa đã làm hạn chế hiệu quả của các chính sách hỗ trợ. Hơn nữa, sự gia tăng nhanh chóng của du lịch đã tạo ra áp lực đối với các làng nghề truyền thống, dẫn đến tình trạng sản xuất ồ ạt để đáp ứng nhu cầu tiêu thụ từ thị trường du lịch, điều này làm giảm chất lượng và tính độc đáo của các sản phẩm thủ công truyền thống. Thêm vào đó, cơ sở hạ tầng du lịch ở khu vực này vẫn còn yếu kém, đặc biệt là trong các yếu tố như giao thông, cơ sở lưu trú và các dịch vụ đi kèm, chưa đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của du khách, đặc biệt là khách quốc tế.

Các hạn chế này yêu cầu phải có sự cải thiện trong công tác quy hoạch và phát triển du lịch, nhằm tạo ra một sự kết hợp hài hòa giữa bảo tồn các giá trị văn hóa và phát triển kinh tế, đồng thời đảm bảo sự tham gia tích cực của cộng đồng trong việc quản lý và phát huy các làng nghề truyền thống.

4.3. Một số giải pháp

4.3.1. Đào tạo và phát triển nhân lực du lịch

Phát triển du lịch bền vững kết hợp với các làng nghề truyền thống đòi hỏi sự chú trọng vào công tác đào tạo và phát triển nhân lực du lịch. Một trong những giải pháp quan trọng là tổ chức các khóa đào tạo chuyên sâu về kỹ năng phục vụ du lịch cho cộng đồng dân cư, đặc biệt là những người tham gia trực tiếp vào các làng nghề truyền thống. Các chương trình đào tạo cần được thiết kế để nâng cao năng lực giao tiếp, kỹ năng phục vụ khách hàng, quản lý du lịch, và các kỹ năng mềm khác, bao gồm khả năng đón tiếp khách du lịch, thuyết minh về các làng nghề và văn hóa địa phương.

Đào tạo nhân lực không chỉ giúp nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch mà còn góp phần làm tăng khả năng cạnh tranh của các sản phẩm làng nghề trên thị trường. Đồng thời, việc trang bị cho cộng đồng các kỹ năng phục vụ khách sẽ giúp tạo ra một môi trường du lịch chuyên nghiệp, thân thiện và hấp dẫn, thu hút du khách đến với khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa. Sự phát triển này không chỉ cải thiện chất lượng dịch vụ mà còn bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa đặc trưng của các làng nghề truyền thống, từ đó tạo ra một mô hình du lịch bền vững và có giá trị lâu dài cho cộng đồng địa phương.

4.3.2. *Phát triển cơ sở hạ tầng du lịch*

Cải thiện cơ sở hạ tầng du lịch là một yếu tố then chốt trong việc phát triển du lịch bền vững tại khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa. Để đạt được mục tiêu này, cần ưu tiên đầu tư vào hệ thống giao thông, đặc biệt là nâng cấp các tuyến đường từ các điểm du lịch đến các trung tâm xã, huyện, nhằm đảm bảo sự thuận tiện trong việc di chuyển của du khách. Bên cạnh đó, việc cải thiện các hạ tầng cơ bản như mạng lưới điện, cấp nước, và hệ thống xử lý chất thải tại các điểm du lịch sinh thái cũng là một yêu cầu cấp thiết để duy trì môi trường trong lành và hỗ trợ sự phát triển lâu dài của du lịch.

Phát triển cơ sở lưu trú và các dịch vụ du lịch chất lượng đóng vai trò quan trọng trong việc thu hút du khách, đặc biệt là du khách quốc tế. Các cơ sở lưu trú đạt tiêu chuẩn quốc tế, cùng với dịch vụ du lịch chuyên nghiệp, sẽ không chỉ nâng cao trải nghiệm của du khách mà còn giúp nâng cao giá trị điểm đến du lịch khu vực miền núi Thanh Hóa. Các cải thiện này sẽ góp phần nâng cao sức hấp dẫn của khu vực, tạo điều kiện thuận lợi cho việc phát triển du lịch bền vững, đồng thời thúc đẩy tăng trưởng kinh tế cho cộng đồng địa phương.

4.3.3. *Tăng cường quảng bá và tiếp thị du lịch*

Nhằm thu hút du khách, đặc biệt là du khách quốc tế, cần xây dựng và triển khai một chiến lược quảng bá du lịch hiệu quả. Việc sử dụng các kênh truyền thông hiện đại, bao gồm website, mạng xã hội, và các nền tảng du lịch trực tuyến, sẽ tạo cơ hội giới thiệu các sản phẩm du lịch làng nghề đến với đông đảo đối tượng du khách, đồng thời tăng cường sự hiện diện của khu vực miền núi Thanh Hóa trên các nền tảng quốc tế. Các công cụ này không chỉ giúp tiếp cận thị trường rộng lớn mà còn nâng cao nhận thức về những giá trị văn hóa và đặc sản độc đáo của khu vực.

Ngoài ra, tổ chức các sự kiện, hội chợ, và triển lãm sản phẩm làng nghề tại các địa phương trong nước và quốc tế là một chiến lược quan trọng trong việc quảng bá và giới thiệu các sản phẩm thủ công truyền thống. Các sự kiện này sẽ tạo cơ hội giao lưu văn hóa, tăng cường sự kết nối giữa các nhà sản xuất làng nghề và du khách, đồng thời giúp khu vực miền núi Thanh Hóa xây dựng hình ảnh và thương hiệu du lịch bền vững. Các hoạt động quảng bá này không chỉ góp phần nâng cao giá trị của các sản phẩm làng nghề mà còn thúc đẩy sự phát triển du lịch, tạo điều kiện thu hút lượng lớn du khách đến khám phá và trải nghiệm văn hóa độc đáo của địa phương.

4.3.4. *Bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa làng nghề*

Bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa các làng nghề truyền thống là một trong những nhiệm vụ quan trọng trong việc phát triển du lịch bền vững. Để thực hiện mục tiêu này, cần xây dựng và triển khai các chính sách bảo vệ và hỗ trợ các làng nghề truyền thống, nhằm duy trì các kỹ thuật sản xuất cổ truyền, bảo vệ môi trường sống của cộng đồng, đồng thời giữ gìn các giá trị văn hóa bản địa. Việc bảo vệ môi trường không chỉ đảm bảo sự phát triển bền vững của nghề truyền thống mà còn giúp duy trì sự hài hòa giữa con người và thiên nhiên, điều này góp phần tạo ra những sản phẩm du lịch mang đậm bản sắc văn hóa.

Thêm vào đó, áp dụng công nghệ mới có thể giúp nâng cao chất lượng sản phẩm mà không làm mất đi tính nguyên bản của nghề thủ công truyền thống. Việc tích hợp công nghệ vào quy trình sản xuất có thể hỗ trợ các nghệ nhân cải thiện hiệu quả sản xuất và nâng cao chất lượng sản phẩm mà vẫn giữ được đặc trưng truyền thống của nghề. Đồng thời, công nghệ cũng có thể giúp quảng bá các sản phẩm thủ công tới một đối tượng khách hàng rộng lớn hơn, tạo điều kiện cho các làng nghề phát triển một cách bền vững và hiệu quả hơn trong bối cảnh hội nhập và phát triển toàn cầu.

4.3.5. *Xây dựng các mô hình du lịch cộng đồng*

Phát triển du lịch cộng đồng là một giải pháp hiệu quả trong việc kết hợp du lịch với bảo tồn các làng nghề truyền thống. Mô hình du lịch cộng đồng không chỉ giúp cộng đồng dân cư tham gia trực tiếp vào quá trình phát triển du lịch mà còn tạo ra cơ hội cho họ tham gia từ các hoạt động đón tiếp khách du lịch đến việc sản xuất và tiêu thụ sản phẩm làng nghề. Thông

qua sự tham gia này, cộng đồng sẽ có cơ hội tăng thu nhập, tạo ra công ăn việc làm, đồng thời cải thiện đời sống và phát triển kinh tế tại địa phương.

Các mô hình du lịch cộng đồng cũng đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ các giá trị văn hóa và môi trường tự nhiên. Việc duy trì các hoạt động du lịch gắn liền với các làng nghề truyền thống không chỉ giúp bảo tồn các kỹ thuật sản xuất cổ truyền mà còn giúp gìn giữ các đặc trưng văn hóa của cộng đồng. Đồng thời, mô hình này cũng khuyến khích bảo vệ môi trường sống của người dân, từ đó tạo ra một môi trường du lịch bền vững, hài hòa giữa sự phát triển kinh tế và việc bảo vệ các giá trị văn hóa, môi trường tự nhiên.

5. Thảo luận

Các nghiên cứu trước đây đã chỉ ra rằng việc phát triển du lịch kết hợp với bảo tồn làng nghề truyền thống có thể mang lại nhiều lợi ích cho cộng đồng địa phương, giúp nâng cao thu nhập và cải thiện đời sống người dân, đồng thời bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống. Tuy nhiên, các nghiên cứu này cũng chỉ ra rằng sự phát triển du lịch nếu không được quản lý chặt chẽ có thể dẫn đến tình trạng thương mại hóa các sản phẩm làng nghề, làm giảm đi tính độc đáo và giá trị văn hóa của các sản phẩm thủ công truyền thống.

Nghiên cứu hiện tại bổ sung thêm những yếu tố mới vào cuộc thảo luận về phát triển du lịch bền vững ở khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa. Các kết quả thu được từ nghiên cứu này cho thấy, mặc dù du lịch làng nghề đã mang lại những lợi ích đáng kể về kinh tế và xã hội, nhưng sự thiếu đồng bộ trong công tác quản lý và hạ tầng yếu kém đã ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển bền vững của du lịch tại địa phương. So với các nghiên cứu trước đây, nghiên cứu này nhấn mạnh tầm quan trọng của việc phát triển du lịch cộng đồng và nâng cao nhận thức của cộng đồng về các giá trị văn hóa địa phương.

Hướng nghiên cứu tiếp theo có thể tập trung vào việc phân tích sâu hơn về các mô hình du lịch cộng đồng thành công ở các khu vực khác và ứng dụng những mô hình này vào khu vực miền núi Thanh Hóa. Ngoài ra, việc nghiên cứu tác động lâu dài của du lịch đối với các làng nghề truyền thống cũng cần được quan tâm để đảm bảo rằng sự phát triển du lịch không chỉ mang lại lợi ích kinh tế mà còn góp phần bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa, môi trường tự nhiên của cộng đồng địa phương.

6. Kết luận

Phát triển du lịch bền vững gắn với bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa làng nghề truyền thống ở khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa là một hướng đi khả thi và cần thiết. Du lịch không chỉ giúp nâng cao thu nhập cho cộng đồng địa phương mà còn tạo ra các cơ hội việc làm và cải thiện đời sống người dân. Đồng thời, du lịch cũng đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn các nghề thủ công truyền thống, bảo vệ môi trường và duy trì các giá trị văn hóa đặc trưng của các dân tộc thiểu số tại khu vực.

Nghiên cứu cũng chỉ ra rằng để đạt được mục tiêu phát triển bền vững, cần có sự cải thiện trong công tác quản lý và đồng bộ các chính sách hỗ trợ. Cơ sở hạ tầng du lịch, đào tạo nhân lực, và phát triển các mô hình du lịch cộng đồng là những yếu tố quan trọng cần được chú trọng để đảm bảo sự phát triển bền vững của du lịch và bảo vệ các giá trị văn hóa.

Áp dụng các chiến lược phát triển du lịch gắn với bảo tồn làng nghề truyền thống, kết hợp với sự tham gia tích cực của cộng đồng và các cơ quan chức năng, sẽ giúp khu vực miền núi tỉnh Thanh Hóa phát triển du lịch một cách bền vững và hiệu quả, đồng thời duy trì và phát huy các giá trị văn hóa độc đáo của khu vực.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bùi Thị Hải Yến (2010). *Quy hoạch du lịch*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [2]. Ban nghiên cứu và Biên soạn Lịch sử Thanh Hóa (2008). *Lịch sử Thanh Hóa*. Tập 3, NXB Khoa học Xã hội, Hà Nội.
- [3]. Hoàng Văn Châu, Phạm Thị Hồng Yến, Lê Thị Thu Hà (2007). *Làng nghề du lịch Việt Nam*. Nxb Thống Kê, Hà Nội.

- [4]. Mai Thế Hồn, chủ biên (2003). *Phát triển làng nghề truyền thống trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5]. Quốc hội (2009). *Luật di sản văn hóa*. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [6]. Quốc hội (2017). *Luật du lịch*. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [7]. Quyết định số 203/QĐ-UBND, ngày 21 tháng 01 năm 2015 của Chủ tịch UBND tỉnh Thanh Hóa về việc công nhận nghề truyền thống, làng nghề, làng nghề truyền thống tỉnh Thanh Hóa.
- [8]. Quyết định số 3136/QĐ-UBND, ngày 25 tháng 09 năm 2014 của Chủ tịch UBND tỉnh Thanh Hóa về việc phê duyệt Quy hoạch các điểm du lịch làng nghề trên địa bàn tỉnh Thanh Hóa.
- [9]. Quyết định số 4833/QĐ-UBND, ngày 31 tháng 12 năm 2014 của Chủ tịch UBND tỉnh Thanh Hóa về việc phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển nông nghiệp tỉnh Thanh Hóa đến năm 2025, định hướng đến năm 2030.
- [10]. Quyết định số 492/QĐ-UBND, ngày 09 tháng 02 năm 2015 của Chủ tịch UBND tỉnh Thanh Hóa về việc phê duyệt chiến lược phát triển du lịch tỉnh Thanh Hóa đến năm 2025, tầm nhìn đến năm 2030.
- [11]. Quyết định số 577/QĐ-TTg, ngày 11 tháng 04 năm 2013 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030.
- [12]. Tỉnh ủy - Hội đồng nhân dân - UBND tỉnh Thanh Hóa (2002). *Địa chí Thanh Hóa, tập II - Văn hóa Xã hội*. Nxb VHNT, Hà Nội.
- [13]. Tỉnh ủy - Hội đồng nhân dân - UBND tỉnh Thanh Hóa (2010). *Địa chí Thanh Hóa, tập III - Kinh tế*. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [14]. Trần Nhạn (1996). *Du lịch và kinh doanh du lịch*. NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
- [15]. Vương Anh (2001). *Tiếp cận văn hóa bản Thái xứ Thanh*. Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội.

PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG GẮN VỚI LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG Ở KHU VỰC MIỀN NÚI TỈNH THANH HÓA

Vũ Văn Tuyền

Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa

Email: vuvantuyen@dvttdt.edu.vn

Ngày nhận bài: 10/7/2025

Ngày phản biện: 12/7/2025

Ngày tác giả sửa: 15/7/2025

Ngày duyệt đăng: 24/10/2025

Ngày phát hành: 31/10/2025

DOI: <https://doi.org/10.55988/2588-1264/297>

Tỉnh Thanh Hóa, đặc biệt là khu vực miền núi, sở hữu một nền văn hóa đa dạng và phong phú với các giá trị truyền thống đặc sắc. Nơi đây không chỉ nổi bật bởi cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ mà còn là quê hương của nhiều làng nghề truyền thống gắn liền với đời sống của các dân tộc thiểu số. Việc phát triển du lịch bền vững gắn với bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của các làng nghề truyền thống đang trở thành một chiến lược quan trọng trong việc phát triển kinh tế và xã hội cho khu vực này. Bài nghiên cứu này phân tích quá trình phát triển du lịch bền vững tại khu vực miền núi Thanh Hóa, làm rõ vai trò của quản lý làng nghề truyền thống trong việc bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa địa phương. Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng chỉ ra các thách thức trong công tác quản lý và phát triển du lịch, đồng thời đề xuất các giải pháp nhằm phát triển du lịch bền vững, góp phần nâng cao chất lượng sống và bảo vệ các nghề thủ công truyền thống.

Từ khóa: Bảo tồn văn hóa, Du lịch bền vững; Khu vực miền núi Thanh Hóa; Làng nghề truyền thống; Quản lý làng nghề.